

Johannes Vorst Johannes Caspar Docemius

An Logica Sive Dialectica In Philosophiae Partibus Sit Numeranda

Rostochii: Richelius, 1653

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730154335>

Druck Freier Zugang

R 22 phil 4653

Joh. Vorstius

Joh. Caspar Docemier

ΣΥΝ ΘΕΩ.

49

AN LOGICA SI-
VE DIALECTICA IN
PHILOSOPHIÆ PARTIBUS

SIT NUMERANDA,

CONSIDERATUM,

ET

IN ILL. ACADEMIA ROSTOCHIENSI
PLACIDÆ VENTILATIONI SUB-
JECTUM,

A

PRÆSIDE

M. JOH. VORSTIO,

ET

RESPONDENTE

JOH. CASPARE DOCEMIO,
HAMBURGENSEI,

DIE XXVI. FEBRUARII.

ROSTOCHII

Typis Johannis Richelii, Senat. Typogr.

ANNO M. DC. LIII.

Excell. et
entia. v.
ioeli L
LOTTO
Dach.
Ant. G.
mittil

ZYN ORO

AN LOGIC A 21-

VE DIALECTICA IN

PHILOSOPHIAE PARTIBUS

SIT NUMERANDI

CONSILII AUCTOR

ET

VM IIII NOSTRUM ROSTOCHEM

TABLETAE MENTIS

FACTUM

PRINCEPS

M. JOH. VORSTIUS

RESPONDENTE

JOH. CASPARE BOECKHIO

HAMBURGENSE

DIPL. PUBL. LIBRARI

ROSTOCHEM

Typis Johannis R. Schaefer Typogr.

ANNO M. DC. LXX

Constat inter omnes, Logicam sive Dialecticam, nobilissimam istam disciplinam, inter Philosophiæ partes vulgo haud numerari, sed ex istarum partium numero excludi prorsus. Quod cum indignum in modum fieri nos arbitremur, placet in præsentia eâ de re dispicere, atq; an satis habeant causæ qui vulgò id faciunt, exquirendum proponere.

II. Quid illud sit, ejus dignitatem asserere meditamur, audito Logicæ & Dialecticæ nomine obscurum, credo, esse non potest. Ut tamen breviter dicam, intelligo istam doctrinam, per quam apti sumus ad judicandum de quibuscunq; tum notionibus, tum enunciationibus, tum deniq; ratiocinationibus: per quam item apti sumus ad has ipsas res formandas. Porrò verò, ut tam nobilem disciplinam ex Philosophiæ partibus haud excludendam esse ostendamus, dispiciendum quoq; ante omnia est, quid Philosophiæ nomine veniat. Est id vocabuli natione Græcum. Postea verò Latinâ quoq; civitate donatum. Notum est ex Diogene Laërtio, & aliunde quoq; antiquum Philosophum Pythagoram se noluisse σοφὸν dici, nec σοφίαν sibi tribuere sustinuisse. Scilicet quòd crederet ista nomina augustiora esse, quàm ut homini competere possent, maluit se φιλοσοφόν dici, hoc est, amatorem sapientiæ, sibiq; attribui modò φιλοσοφίαν, hoc est amorem sapientiæ, vel ut Cicero interpretatur, studium sapientiæ. Quamvis autem hæc sit vera origo & significatio vocum, factum tamen est, ut eadem illa vocabula significarent postea non *amatorem & amorem sapientiæ, sed ipsum sapientem, & ipsam sapientiam.* Multùm sanè discrepant amor sapientiæ & ipsa sapientia: itemq; amator sapientiæ & sapiens. Nihilo tamen seciùs vox ista, quæ, si originem spectes, *amatorem sapientiæ* significat, significare cœpit *ipsum sapientem.* Cujus rei hæc occasio fuit, quòd qui se φιλοσοφοῦς dicerent, sapientes revera essent. Sic & Latina vox prin-

ceps, cum initio significaret modò aliquem inter quosdam primum & primarium, significare deinde cœpit talem quem Latini alio vocabulo Regem dicunt. Octavius Augustus, cum revera Rex esset, noluit tamen se isto nomine appellari, sed potius se principem dici voluit; quæ vox aliud quippiam tum sonabat. Cum verò istoc nomine ipse, ejusq; successores vulgò dicerentur, iidemq; revera Reges essent: factum fuit, ut qui Principem nominaret, is Regem intelligeret, hoc est, qui pro lubitu in Rep. præscriberet, & summam rerum unus ac solus teneret.

III. Cæterum de vocibus $\Phi\iota\lambda\sigma\sigma\phi\iota\alpha$ & $\Phi\iota\lambda\sigma\sigma\phi\iota\alpha$ adhuc sciendum est, non solere illis comprehendi omnia ista quæ vocibus $\sigma\phi\omega\delta\epsilon$ & $\sigma\phi\iota\alpha$ significantur. Græci artificem quoque, statuarium ex gr. pictorem, solebant $\sigma\phi\omega\delta\epsilon$ appellare: $\Phi\iota\lambda\sigma\sigma\phi\omega\delta\epsilon$ autem dixerunt non item. Apparet tamen ipsis illis vocibus non unam quandam scientiam sive cognitionem, non unum quandam simplicem habitum, sed valde multas comprehendi: & tales quidem quæ præcipue sunt nobiles. Nec melius intelligi potest, quæ quantaq; comprehendat vox Philosophia, quàm si ad usum ejus vocis qui antiquitus fuit, attendamus.

IV. Aristoteles in lib. II. Metaph. c. I. ita habet: $\text{ὡςθὺς ἡ ἔχεται καλέσαι τὴν φιλοσοφίαν ἰσχυρήν τῆ ἀληθείας.} \text{ θεωρητικὴς δὲ τὴ ἀλήθεια, πρακτικὴς δὲ ἔργον.}$ Rectè autem se habet, philosophiam scientiam veritatis appellare. Speculativa enim finis veritas: practica autem opus est. His verbis Philosophus primò philosophiam rectè appellari dicit scientiam veritatis sive veri. Quæ tamen verba non sunt pro definitione habenda. Ita enim quævis scientia veri, levissima quoq; nomine Philosophiæ comprehendenda foret. Verum est philosophiam esse scientiam veritatis, vel potius, esse magnam scientiarum complexionem. Ut tamen sciatur, quænam scientiæ hîc intelligantur, addendum aliquid fuerit. Nos dicamus, philosophiam esse magnam scientiarum præcipuarum & excellentissimarum complexionem. Quid verò Aristoteles sibi voluerit, id ex cæteris ejus verbis, quæ mox addidit, intelligi potest. Dicit quidem, *θεωρητικὴς φιλοσοφίας speculativa philosophia finem*

nem esse veritatem: *πρακτικῆς* active verò finem esse opus. Nimirum jam apparet, Philosophum magnam istam scientiarum complexi-
onem in duas partes tribuere: quarum una dici possit *θεωρητικῆς*,
altera *πρακτικῆς*. Sed istis quoque partibus valde multa adhuc
comprehenduntur. Ergo videamus ampliùs.

V. In lib. V. Metaphys. cap. I. numerat Philosophus *θεῶν*
Φιλοσοφίας θεωρητικῆς, μαθηματικῆς, φυσικῆς, θεολογικῆς, tres
Philosophias contemplativas sive speculativas, Mathematicam, Physicam
& Theologiam. Quòd autem tres philosophias contemplativas esse
dicit, eo intelligit tres philosophiæ contemplativæ partes: atque
sic partes illas appellat eodem nomine quo ipsum totum appella-
tur. Quòd quidem non aliter fit, quàm nos quoque vulgò cum eo-
dem Aristotele Philosophiam in speculativam & activam dividi-
mus. Cum enim dicere deberemus, inter philosophiæ partes ali-
am esse speculativam, aliam activam, pro eo dicere solemus, phi-
losophiam esse vel speculativam vel practicam sive activam.

VI. Caterum tres istæ philosophiæ speculativæ partes ita
inter se discernuntur ab Aristotele, ut Physica sit *περὶ ἀχώριστοι*
μὲν, ἀλλ' ὅτι ἀκίνητα, circa inseparabilia quidem, sed non immobilia:
Mathematicæ verò nonnulla sint, *περὶ ἀκίνητα μὲν, εὖ χωριστὰ δι-*
ίσιως, ἀλλ' ὡς ἐν ὕλῃ, circa immobilia quidem, non a. separabilia fr. rassis,
sed ut in materiâ: Theologia denique sit *καὶ περὶ χωριστὰ ἔξ ἀκίνητα*,
circa inseparabilia & immobilia. Eundem in modum de tribus Phi-
losophiæ theoreticæ partibus differit Philosophus in aliis quoque
locis. In lib. XI. Metaph. c. 6. cum de tribus istis partibus, ea-
rumque objectis non nihil differuisset, subdit deinde: *Patet igitur*
tria esse genera speculativarum scientiarum, Physicam, Mathematicam
& Theologiam. *Et optimum quidem est scientiarum speculativarum*
genus. Inter has ipsas verò optima est, quæ postremò dicta est. Etenim
illa περὶ τὸ πρῶτον ἐστὶ τὸ ὄντων circa omnium entium excellentissimum est.
Ibidem quoque eam scientiam quam postremo loco posuit, vocat
πρῶτον πρῶτον, scientiâ primâ, ut & alibi sæpissime: it. *Φιλοσοφί-*
α πρῶτον philosophiam primam, propterea quòd ea versetur *περὶ*

περὶ τῶν ὄντων *circæens quod omnium primum est.* Physica igitur erit Φιλοσοφία καὶ Πραξιμῆ δευτέρα *philosophia & scientia secunda:* & Mathematica deniq; erit τρίτη *tertia.*

VII. Apparet ita, quænam illa sint, quæ Philosophus ad magnam istam philosophiæ partem refert, quam *θεωρητικῶ* vocat, relata velit. Inter ea verò Logica sive Dialectica non apparet. Videmus & dealterâ magnâ parte: quam in prædicto loco *πρακτικῶ* vocat. Ad hanc vulgo nihil quicquam pertinere putant præter Ethicam, Politicam & Oeconomicam. Nos verò contendimus, Philosophum huc & alia quædam relata voluisse. Sine dubio sanè τῶν *ιατρικῶ* *medendi quoq; artem*, quam toties pro exemplo posuit, huc pertinere putavit. Sed dicat quis, vix posse id ita credi: propterea quòd Philosophus τῶν *ιατρικῶ* semper vocat *ποιητικῶ* *effectivam*, atq; ita à scientiis τῆ *πρακτικῆς* *activis*, eam discernat. Sanè verum id est, Philosophum discernere solere *Πραξιμῆς τὰς θεωρητικῆς*, *scientias speculativas sive contemplativas*, & *τὰς πρακτικῆς* *activas*, & *τὰς ποιητικῆς* *effectivas*. Vide modò lib. V. *Metaphys.* c. 2. & XI. cap. 6. Eandem divisionem Platoni quoq; tribuit Diogenes Laërtius. Sic & *Μένους* Philosophus distinguit in *θεωρητικῶ*, καὶ *ποιητικῶ*. Vide lib. VI. *Eth.* c. 2. & lib. V. *Metaphys.* cap. 1. Per *Μένους* autem nihil aliud in istis locis intelligit, quàm quod alibi dixit *Πραξιμῶ*. Illud quoq; verum est, τῶν *ιατρικῶ* *artem medendi* ab Aristotele solere referri ad *Πραξιμῆς τὰς ποιητικῆς*. Subinde ille dicit, τῶν *ιατρικῶ* esse scientiam τῆ *ὑγίαιας ποιήσεως* *sanitatem efficiendi*. Vide lib. VI. *Top.* cap. 5. Sic & in lib. V. *Top.* c. 7. dicit, τῆ *ιατρῶν εἶναι ποιητικὸν ὑγίαιας*, *medicum esse effectivum sanitatis*: item *ὁμοίως ἔχειν τὸ οἰκοδόμον πρὸς τὸ ποιεῖν οἰκίαν*, καὶ τῆ *ιατρῶν πρὸς τὸ ποιεῖν ὑγίαιας*, *similiter se habere architectum ad efficiendam domum, & medicum ad efficiendam sanitatem.*

VIII. Quamvis igitur ista sic se habeant, hoc est, quamvis ars medica ab Aristotele ad scientias *ποιητικῆς* referatur: oportet tamen eandem artem ad eam partem Philosophiæ, quam Philosophus

phus *πρακτικῶ* appellavit, referre. Si n. ad hanc partem non referatur, ad philosophiam referri profus non poterit. Sed referenda sine dubio est ad philosophiam. Quamobrem ad *πρακτικῶ* eam referri oportet. Et statuendum jam igitur, Aristotelem, cum Philosophiam in *θεωρητικῶ* & *πρακτικῶ* divisit, vocem *πρακτικῆ* non tam strictè usurpare, quam alibi solet, sed verò tam latè, ut Philosophia *πρακτικῆ* comprehendere quoq; possit *ποιητικῶ* τινὰ *ἴπσιμω*. Non sanè novum est, Philosophum una eademq; vocabula modò latiùs, modò strictiùs usurpare. Vocabulum *πραξις* autem non rarò tam latè usurpat, ut & brutis illud tribuat.

IX. Contrà v. τῶ *ποιητικῶ* *ἴπσιμω* quoq; tam latè nonnunquam dicit, ut τῶ *πρακτικῶ* simul comprehendat. Cujus rei manifestum exemplum est in lib. I. Eth. Eudem. cap. 5. τὸ *ποιητικῶν* inquit, ἔπειν τὸ τέλος τὸ *ἴπσιμης* καὶ γνώσεως. οἷον ὑγίεια μὲν *ιατρικῆς*, ἄνομία δὲ *πολιτικῆς*. *Effectivarum scientiarum alius finis est, quàm scientia & cognitio. Ex gr. artis medicine finis est sanitas: politica autem bona legum constitutio.* Vides hic τῶ *πολιτικῶ* *Politica*, quam sine controversiâ Philosophus ad *ἴπσιμους* πρὸς *πρακτικῆς* relatum vult, manifestè annumerari τὸ *ποιητικῶν*. Et sanè in isto proximo loco Philosophus non nisi duo scientiarum genera numerat, *θεωρητικῶν* sc. & *ποιητικῶν*; cum tamen alibi numeret tria, & τὸ *πρακτικῶν* superaddat. Nec aliter in secundo Eudem. cap. II. Philosophus facit.

X. Quemadmodum ad practicam Philosophiam referenda est ars medica: ita & ad eandem referri potest Logica sive Dialectica. Est sanè hæc ipsa inter scientias illas quas Aristoteles partim *ποιητικῶν*, partim *πρακτικῶν*: quandoq; verò uno nomine *ποιητικῶν* appellat. In prædicto lib. I. Ethic. Eud. c. 5. distinguit Philosophus scientias in πρὸς *θεωρητικῶν* & πρὸς *ποιητικῶν*; deq; utrumq; differentiâ clarissimè loquitur. Adscribam quædam ejus verba: τὸ *ἴπσιμω* δὲ τὸ *ἴπσιμω* μὲν τὸ *ἴπσιμω* Συμβαιὼν τὸ *θεωρητικῶν*, *Hoc autem fit in scientiis contemplativis, (ut tantum quærat, quid sit;*
non

non verò qvomodo aliquid fit faciendum, & ex quibus) *Non enim aliud nec Astrologie, nec Physicæ, nec Geometria officium est, πλὴν τὸ γινώσκειν καὶ θεωρεῖν τὰ φύσιν τῶν πραγμάτων τῶν ὑποκειμένων τῶν ἴσθημαίς, quàm scire & contemplari naturam rerum ipsis subiectarum. Τῶν ἡ ποιητικῶν ἴσθημαίς ἐπεὶ τὸ τέλος τῆ ἐπιστήμης ἢ γνώσεως, Verùm effectivarum scientiarum præter scientiam & cognitionem alius finis est: ut medicæ artis sanitas, Politicæ bona leges. Cum igitur Logica quoq; præter τὸ scire alius quidam finis sit, nimirum τὸ ποιεῖν, ipsa quoq; erit ἐπιστήμη ποιητικὴ, scientia factiva sive activa.*

XI. Sed quid per Logicam scimus facere? Scimus per eam ποιεῖν Συλλογισμὸς facere syllogismos, ut ipse Philosophus loquitur lib. I. prior. Anal. c. 27. & 28. lib. II. pr. Anal. c. 8. lib. XI. Metaph. c. 5. Scimus item per Logicam ποιεῖν ἐπαγωγὴν, ἀπόδειξιν, ἀπόφασιν, κατὰφασιν, ἀπὸφασιν, facere inductionem, demonstrationem, enunciationem, affirmationem, negationem, & multa id genus alia. Scilicet quemadmodum per Ethicam non tantum scimus, quid sit hæc vel illa virtus, sed etiam qvomodo secundum virtutem sit agendum: ita quoq; per Logicam non tantum scimus, quid sit syllogismus, quid inductio, quid enunciatio, quid enunciatio universalis, sed etiam qvomodo syllogismus, inductio, enunciatio sint facienda.

XII. Sed dices, quamvis satis jam pateat, Logicam ex mente Aristotelis esse ἐπιστήμην ποιητικὴν scientiam factivam sive aliquid faciendi, eo tamen nondum liquere, an etiam ex ejusdem mente ad philosophiam practicam sit referenda. Esse enim multas scientias ἐπιστήμας ποιητικὰς scientias factivas, quæ ad Philosophiam practicam referri non possint, ut artem sutoriam, sartoriam, fabrillem. Sanè ita est: si Logica sit scientia ποιητικὴ, non continuo & hoc liquet, eam ad philosophiam practicam posse referri. Neque nos id continuo volumus. Laborabamus paulo antè, ut & aliam quandam scientiam præter Ethicam, Politicam & Oeconomicam ad philosophiam practicam pertinere ostenderemus, nimirum artem medicam. Hoc verò ostenso, & pro certo jam habito, esse ad Philosophiam πρακτικὴν, & aliam quandam scientiam referendam,

dam, quæ eò vulgo non refertur, minùs mirum videbitur, si plures quoq; scientiæ *ποιητικῆ* ad eandem Philosophiæ partem referantur. Et Logicam quidem vel præcipuè nos huc relatam velimus: propterea quòd eximia illa est, eamq; propriam sibi habent iidem illi homines, qui etiam Physicam, Mathesin, aliasq; Philosophiæ partes sibi proprias habere solent. Respicendum omnino est ad usum veterum: quasq; scientias illi Philosophiæ nomine comprehenderunt, eas omnes nobis quoq; eodem nomine comprehendere integrum erit. Neq; enim vocabula τῆ φύσεως, sed τῆ γένεως καὶ ζωότηκω hominum sunt. Jam verò notum est, Veteres cum Philosophiæ vocabulo usi sunt, eo ipso designasse, nobilissimas scientias, & cuidam hominum generi, quod & πεπαιδευμένον, doctum, eruditum vocant, quasi proprias, & inter alias quidem ipsam quoq; Logicam sive Dialecticam

XII. Quid Plato, antiquissimus & ipsi Aristoteli Σύγγρονος Philosophus voce φιλόσοφος atq; adeò & Philosophiæ nomine, comprehenderit nobis Alcinous in cap. III. de doctrinâ Platonicâ. ἢ ἡ φιλοσοφία ἡ περὶ τῶν ὄντων γένεως καὶ τῶν πλάτωνων ἐν τρισὶν εἰκοσίων ἐνιαυτοῖς, ἐν τῇ γένεω καὶ τῇ ὄντων γένεω καὶ ἐν τῇ πράξει τῶν καλῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τῶν λόγων θεωρίᾳ. De Stoicis item prodidit Diog. Laertius in Zenonis vitâ, eos τὴν φιλοσοφίαν λόγον statuere περιμερῆς ἐνιαυτοῦ αὐτῶν τὸ μὲν πεφυσικόν τὸ δὲ ἠθικόν τὸ δὲ λογικόν. Quidam eorundem, ut idem prodidit Laërtius, Philosophiam animali similem dixerunt, ossibus & nervis Logicen, carnibus Ethicen, animæ Physicen conferentes. Alii verò & aliis comparationibus fuerunt usi. Tullius quoq; ubicunq; philosophiæ partes recenset, earum itidem tres facit. Vide modò Academicas & Tusculanas quæstiones. In lib. V. de finibus ipsis Peripateticis quoq; divisionem Philosophiæ in tres partes attribuit. Cæterum quam partem secundam facit, eam in lib. I. de fin. appellat λογικὴν. Quæ appellatio, licet in Aristotelis scriptis vix reperiatur, ab Interpretibus Aristotelis tamen, & veteribus & recentioribus, multum frequentata est.

XIII. Ita de antiquissimis hominibus, tum Græcis, tum Latinis, satis liquet, eos Philosophiæ nomine Logicam sive Dialecticam semper comprehendisse. Sic & Scholastici, quos vocamus, eandem disciplinam Philosophiæ partibus annumerare nihil dubitarunt. Et inter alios illi quoque, qui primarii sunt, & à quibus diversæ disciplinæ sunt exortæ, Albertus, Thomas, & Scotus. Albertus quidem propterea sic statuit, quòd Philosophiæ debeat propositum esse, cognoscere, quantum fieri ab homine potest, omnium rerum veritatem; ad veritatis cognitionem a. pertineat quoque; rō nosse modum differendi. In eandem sententiam & Conimbricenses dicunt, Philosophiæ esse, non tantum rerum ipsarum notitiam philosophando obtinere, sed etiam, quo pacto philosophandum sit, cognoscere.

XIV. Nos quamvis τὰν ἀμφοῖν amplectamur, quòd proximi isti dicunt, Logicam Philosophiæ partem esse: ea tamen probandi ratio, quam Albertus iniit, nobis haud placet. Sic efficiam ego, sartoriam quoque ac futuriam Philosophiæ partes esse, nec posse Philosophum dici, nisi eas quoque artes calleat. Nostra verò sententia, ut jam supra indicavimus, hæc est, Logicam Philosophiæ partibus annumerandam esse, propterea quòd ipsa est inter eximia illa, quæ homines Philosophi, οἱ περὶ τὰ δευτέρως docti, eruditi sibi propria habent. Non idiotæ cogitant de demonstrationibus Mathematicis; sed illi quos Philosophos appellamus. Rursus non idiotæ cogitant de partibus corporum naturalium: sed id faciunt hi quos Philosophos appellamus. Sic & non idiotæ de enunciationibus, syllogismis, demonstrationibus cogitant, sed id rursus faciunt Philosophi.

XV. Dispiciamus quoque breviter de his quæ vulgò oggeri solent. Matth. Flacius initio operis Log. ita: *Logica instrumentum est, non pars Philosophiæ. non n. Logica rerum cognitionē tradit, sed viam quandam & methodum ad adipiscendam rerum difficultium scientiam.* Vir doctissimus, ut apparet, ita habendum putat, quæcunq; disciplina non tradat rerum cognitionem, eam Philosophiæ partem non esse: & quia in Logicâ non tradatur rerum cognitio, eam philosophiæ partibus annumerari non posse. Hic quærere opus

pus est, quid per *res* intelligat, quarum cognitio in Philosophiæ partibus tradatur: an scilicet corpora duntaxat naturalia, quæq; his per naturam insunt. Si ita intelligat, Ethica quoque & Politica in Philosophiæ partibus numerandæ non erunt. Neque enim in his res naturales considerantur, sed actiones hominum voluntaria. Cum verò absurdum hoc sit, Ethicam & Politicam in Philosophiæ partibus non numerari: major argumenti, isto modo intellecta, dignoscitur falsa esse. Si v. per res, quarum cognitionem ad philosophiam pertinere dicit, actiones hominum quoque, & res contingentes intelligat: nego argumenti propositi minorem, & contendo, in ipsâ Logicâ quoque cognitionem rerum esse.

XVI. Sed dicent, in Logicâ considerari modò vocabula, & quæ ex his composita est, orationem, quæ vel enunciatio sit, vel unius ex altero collectio. Illud igitur quod dicunt, si maximè verum esset, in mundo tamen esset, quod responderemus. Diceremus quidem, ex numero rerum sive entium non esse, excludendam formationem orationis. Quemadmodum ex ethicis scimus, quomodo actio recta sit edenda: ita ex Logicis scimus, quomodo oratio sit formanda, quæ vel enunciatio sit vel collectio unius ex altero: quomodo syllogismus primæ figuræ, ejusq; primi modî sit formandus. Quemadmodum per Ethicam scimus res facere, actiones scilicet: ita & per Logicam id scimus, orationem scilicet formare.

XVII. Est & majus quippiam, o boni, quod per Logicam scimus, nimirum ipsas operationes mentis, quarum oratio signum est, quam rectissimè edere: enunciationem universalem internam facere, Syllogismum primæ figuræ internum facere. Nimirum cum taciti sedemus, & rectè unum ex alio colligimus, tum æquè actiones edimus, atque tum facimus, cum alteri cupimus tribuere suum, cumque reipsâ etiam tribuimus. Sed nostri Logici id ferè negligere solent, quod nos de operationibus mentis diximus. Loquuntur ipsi, ubi de enunciatione agunt, non nisi de enunciatione externâ; & ubi de syllogismo agunt, non nisi de syllogismo externo. Non debebat ita, o boni. Agendum vel præcipuè de internis erat, quorum externa modò signa sunt. Veruntamen observare

setvare licet, dum enunciatio externa consideratur, simul fieri, quamvis non animadvertentibus illis qui discunt, ut & interna enunciatio rectè formari possit.

XVIII. Amplius & hoc addo, posse & veram operationum mentis contemplationem dari. Semper homines aliquid cogitamus: nec sine operationibus mentis vivere licet, si maximè velim⁹. Oriuntur sæpe cogitationes nobis non animadvertentibus. Ex quo intelligere licet, eas sic ferè se habere ut actiones naturales & necessarias. Et oriuntur quidem in nobis aliàs enunciationes internæ singulares: aliàs universales. Oriuntur aliàs negativæ: aliàs affirmativæ. Ubi igitur jam ortæ sunt, licet de illis ipsis cogitare, quemadmodum de aliis actionibus naturalibus cogitare solemus. Licet eas in quasdã partes tribuere, & cogitare, quanam posterior pars sit, quanam prior. Licet cogitare, si enunciationem internam universalem faciamus, eam discrepare ab enunciatione internâ particulari. Annon igitur cum sic cogitamus, revera contemplamur, quemadmodum actiones naturales contemplari solemus?

XIX. Sed hic dicent, non Logici, sed Physici officium esse, mentis operationes considerare. Ita sanè Crellius, & alii. Si ita est, o boni, cur tales considerationes quales demonstravi, in Physicis non instituuntur? Tantùm mentionem ibi facere soletis trium mentis operationum. Quàm varia autem sit prima earum: quàm varia quoq; secunda, quòd e. g. ea sit vel universalis, vel particularis, quòd sit vel negativa vel affirmativa, quòd sit vel finita, vel infinita, ad eam considerationem in Physicis nemo se demittit. Vel igitur in Physicis eam institui oportet: vel si prolixior est ea consideratio quàm ut in Physicis institui possit, amandetur illa ad Logicam. Sic v. Logica satis habebit rerum, circa quas occupetur. Neq; causandum ampliùs erit, Logicam non considerare res. Iste prædictus Flacius in lib. I. Log. cap. II. ὅτι αὐτῆς τῆ ἀληθείας ἀγίγνωστος scripsit: *Logicam non tam orationem hominis, quàm rationem perficere: medium quodammodo obtinere inter disciplinas quæ in rebus, & inter artes quæ in verbis occupantur: sicuti & notiones & conceptus animi (quos utiq; Logicus considerare debeat) medium obtineant locum inter res & verba seu vocabula rerum.* Sunt & alia quædam, quæ nostræ sententiæ objici solent. Sed de his in ipsâ συζήτησι dispiciemus.

dam, quæ eò vulgo non refertur, minùs m-
 res quoq; scientiæ *πονηλική* ad eandem Ph-
 rantur. Et Logicam quidem vel præcipi-
 mus: propterea quòd eximia illa est, eam
 iidem illi homines, qui etiam Physicam, M-
 sophia partes sibi proprias habere solent.
 no est ad usum veterum: quasq; scientias
 ne comprehenderunt, eas omnes nobis quo
 prehendere integrum erit. Neq; enim
τῆ θεοῦ καὶ ζωθῆκεω hominum sunt.
 Veteres cum Philosophiæ vocabulo usi su-
 nobilissimas scientias, & cuidam hominum
δευμχρον, doctum, eruditum vocant, quasi
 quidem ipsam quoq; Logicam sive Dialect-

XII. Quid Plato, antiqvissimus & ipsi-
 Philosophus voce *φιλόσοφος* atq; adeò &
 comprehenderit, exposuit nobis Alcinoüs
 Platonica. *ἡ δὲ φιλοσοφία ἑστὶν ἐπιστήμη καὶ
 εὐνοία, ἐν τῇ θεοῦ καὶ τῆ ὄντων γένεσος
 καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τῶν λόγων θεωρία.* De Stoicis
 Laertius in Zenonis vitâ, eos τὴν *φιλοσοφίαν*
εἶναι γὰρ αὐτὰ τὰ μὲν φυσικὴν τὴν δὲ ἠθικὴν
 eorumdem, ut idem prodidit Laërtius, Philo-
 lem dixerunt, ossibus & nervis Logicen, ca-
 Physicen conferentes. Alii verò & aliis
 runt usi. Tullius quoq; ubi cunq; philoso-
 earum itidem tres facit. Vide modò Aca-
 quæstiones. In lib. V. de finibus ipsis Peri-
 onem Philosophiæ in tres partes attribuit.
 tem secundam facit, eam in lib. I. de fin. ap-
 appellatio, licet in Aristotelis scriptis vix
 pretibus Aristotelis tamen, & veteribus &
 tùm frequentata est.

B

it, si plu-
 tem refe-
 tam veli-
 bi habent
 q; Philo-
 m omni-
 æ nomi-
 ine com-
 ύσος, sed
 otum est,
 signasse
 & πεπαι-
 ter alias

ἡ δὲ φιλοσοφία
 nomine
 doctrinâ
 ἐν τρισὶν
 τῶν καλῶν
 lit Diog.
ἡ δὲ φιλοσοφία
 Quidam
 mali simi-
 , animæ
 bus fue-
 censet,
 sculanas
 q; divisi-
 tam par-
 Quæ
 b Inter-
 s, mul-

XIII.

